

تجارب ناشی از واگذاری خودروهای دولتی به کارکنان

لطف‌الله حیدرزاده

شرکت توانیر

چکیده:

در اجرای سیاست‌های دولت مبنی بر کاهش هزینه‌های جاری و فروش اتومبیل‌های دولتی به کارکنان درستاد توانیر جمعاً ۴۴۲ دستگاه انواع خودروهای سبک و سنگین به کارکنان واجد شرایط دولت فروخته شد.

در این مقاله سعی بر این است که اثرات این سیاست از دیدگاه اقتصادی و اجرایی مورد بحث و بررسی قرارگیرد. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که این اقدام ضمن اینکه موجب کاهش مشکلات اجرایی گردید از نظر اقتصادی نیز سالیانه مبالغ قابل توجهی صرفه‌جویی را به همراه داشته است.

یکی از سیاست‌های مناسبی که در چند ساله اخیر مورد توجه دولتمردان ایران و بسیاری از کشورهای جهان قرار گرفته است، خصوصی‌سازی شامل بخش‌های خدمات جانبی و همچنین استفاده از مدیریت بخش غیردولتی در اداره برخی از شرکت‌های دولتی می‌باشد. در این راستا وزارت نیرو نیز اقدامات متعدد و مؤثری را در جهت استفاده از مدیریت غیردولتی در اداره بسیاری از شرکتها بکار گرفته است و علاوه بر آن بخش عمده‌ای از خدمات جانبی از جمله سیستم حمل و نقل، خدمات عمومی، سیستم‌های تعمیرات و نگهداری و ... را به بخش خصوصی واگذار نموده است که در این مقاله هدف اصلی بررسی اثرات اقتصادی ناشی از خصوصی‌سازی بخش حمل و نقل می‌باشد.

۱- بررسی سوابق

شرکت توانیر در سال ۱۳۴۸ فعالیت خود را آغاز نموده است و از شروع، از خدمات بخش‌های خصوصی و دولتی در سیستم حمل و نقل استفاده می‌نمود. با گذشت زمان به تدریج از خدمات بخش خصوصی کاست و بر حجم کارهای دولتی افزوده شد. بطوریکه در سال ۱۳۷۳ درصد عمده‌ای از خدمات مربوط به حمل و نقل در ستاد بصورت دولتی اداره می‌شد و در این سال تعداد پرسنل شاغل در این بخش که بطور مستقیم و ظایف مربوطه را عهده‌دار بوده‌اند جمعاً ۲۰ نفر بوده است که اگر تعدادی از پرسنل ستاد که بطور غیر مستقیم در خدمت آنها بوده‌اند را اضافه نمایم باید حدود ۳۰ درصد نیز بر تعداد آنها افزوده گردد. در این سال جمعاً ۴۴۲ دستگاه انواع مختلف خودرو مورد استفاده قرار می‌گرفت که نوع آنها در جدول (۱) درج گردیده است، که البته باید متذکر شد به جز موارد مشروحه در زیر از خدمات خودروهای اجاره‌ای نیز در بسیاری موارد استفاده می‌شده است.

نوع خودرو	تعداد	وظیفه خورو
کامیون و تریلر، تانکر مینی بوس	۷۴	سوخت رسانی و حمل کالا
سواری عمومی	۱۳۳	سرویس های اداری
سواری مسئولین و کارکنان	۲۳۵	دراختیار مدیران و سایر کارکنان واجد شرایط

جدول (۱) - انواع خودروهای سبک و سنگین در ستاد شرکت توانیر در سال ۱۳۷۳

البته باید متذکر شد که این آمار فقط به خودروهای باقی مانده در ستاد است و شامل خودروهای واگذاری به نیروگاهها و شرکتهای جنبی و معاونت مهندسی و طرحها نمی باشد. [۱]

برای بهره گیری از خدمات خودروهای ذکر شده هر ساله هزینه های گزافی صرف می گردید که عمدتاً در زمینه های زیر بوده است:

- سرمایه گذاری مربوط به خرید خودرو
- حقوق و مزایای پرسنل
- هزینه های تعمیرات
- هزینه سوخت و سرویس های عمومی
- هزینه بیمه
- خسارات ناشی از تصادفات
- هزینه ناشی از بی دقتی در نگهداری
- هزینه ناشی از آرم طرح ترافیک

باتوجه به موارد فوق الذکر میتوان شرح کلی هزینه های سیستم حمل و نقل شرکت توانیر در سال ۱۳۷۳ را بشرح جدول (۲) دسته بندی و خلاصه نمود.

میزان هزینه (میلیون ریال)	شرح هزینه ها
۱۴۹۶	حقوق ، مزایا، مأموریت
۱۵۶	تعمیرات و نگهداری
۴۶	هزینه سوخت
۱۱	بیمه
۲۰۰	طرح ترافیک

جدول (۲) - شرح کلی هزینه های سیستم حمل و نقل در سال ۱۳۷۳ (با استثناء ۷۴ دستگاه خودرو سنگین)

۲- واگذاری خودروها

در طی سالیان اخیر تعداد زیادی خودروهای دولتی از طرف شرکتها در اختیار کارکنان قرار گرفته بود و این امر علاوه بر پرداختن هزینه های زیاد مشکلاتی را در رابطه با استفاده های غیر اصولی بوجود

آورده و علیرغم اتخاذ برخی روشها و صدور بخشنامه‌ها چندان مفیدی فایده واقع نشده است. لذا با بررسی‌های بعمل آمده و در اجرای سیاست‌های دولت مبنی بر فروش و واگذاری خودروهای دولتی، کم کردن هزینه‌های مربوطه، یکی از مهمترین روشها برای حل این مشکلات تصویب تبصره ۱۳ قانون بودجه سال ۱۳۷۳ بوده است.

در شرکت توانیر نیز مانند سایر شرکت‌ها، کلیه خودروهای موجود (باتوجه به جدول قبل) در اختیار کارکنان قرارداداشت و شرکت در جهت کم کردن هزینه‌ها و همچنین حل مشکلات استفاده از خودروهای دولتی در پی حل آن بود. یکی از روشها، جمع‌آوری خودروها و نگهداری در یک محوطه بود تا یا متوقف باشند و یا بصورت مزایده براساس ضوابط مربوطه به فروش برسند که عملاً با مشکلاتی از قبیل خرید یا اجاره پارکینگ، اختلال در کارهای جاری، مقاومت در جهت تحویل آنها و خسارات وارده به خودروها در زیر آفتاب و باران بود. لذا باتوجه به تصویب تبصره مذکور و همچنین مصوبه مورخ ۷۳/۲/۱۹ هیئت محترم وزیران در مورد آئین‌نامه چگونگی استفاده از خودروهای دولتی و واگذاری آنها موقعیت و روش منطقی برای حل آن بوجود آمد.

باتوجه به مصوبه واگذاری خودرو و زیر نظر بالاترین مقام شرکت کمیسیون تشخیص و واگذاری خودرو تشکیل و پس از بررسی باتوجه به اینکه کلیه خودروها مستهلک شده و حداقل بین ۵ تا ۱۵ سال از عمر مفید آنها گذشته بود، نسبت به واگذاری به بهترین وجه براساس مقررات و ضوابط و با کنترل و نظارت عالی به شرح ذیل عمل گردید.

۱-۲- فروش اتومبیل‌های در اختیار مسئولین به آنها

۲-۲- فروش اتومبیل به بازنشستگان

۳-۲- فروش اتومبیل به کارکنان بازرخردی

۴-۲- فروش اتومبیل به رانندگان بازرخردی و ایجاد شرکت تعاونی حمل و نقل

۵-۲- فروش اتومبیل به کارکنان واجد شرایط که اتومبیل در اختیار داشته‌اند.

۶-۲- فروش اتومبیل به جانبازان و آزادگان

۷-۲- فروش اتومبیل به شرکت‌های جنبی

در دوران گذشته برای ردیف ۱-۲- شرکت ضمن در اختیار قراردادادن یک دستگاه اتومبیل به هر نفر مسئول، نسبت به تأمین هزینه‌های سوخت، تعمیرات، بیمه و آرم طرح ترافیک اقدام می‌نمود. در صورتی که با فروش خودرو ضمن وصول وجه آن کلیه این هزینه‌ها نیز به خریدار منتقل شده است

و هیچگونه هزینه دیگری بر طبق مصوبات مربوطه تا ۵ سال به مسئولین تعلق نگرفته و پرداخت نمیشود، حال اگر بخواهیم هزینه هراتومبیل را بصورت ساده محاسبه نمائیم باتوجه به افزایش صد درصد هزینه سوخت و حدود هفتاد درصد هزینه مزد و تعمیرات و لوازم یدکی، روغن و غیره در سال جاری، حداقل هراتومبیل در سال حدود سی هزار کیلومتر مسافت طی می نماید و برای هر دو هزار کیلومتر (بطور متوسط) باید روغن و غیره تعویض نماید و هر سال حداقل یک جفت لاستیک را باید در نظر گرفت، به اضافه آرم طرح ترافیک و همچنین بی دقتی در نگهداری خودرو (باتوجه به اینکه در اختیار دارنده، مالک آن نیست) بطور متوسط رقمی حدود ۳ میلیون ریال در سال راناشی می شود که این علاوه بر سرمایه گذاری جهت خرید خودرو است که اگر بطور متوسط مبلغ ۲۰ میلیون ریال سرمایه گذاری خودرو فرض شود و اگر بانرخ های موجود، (بانرخ ۲۰ درصد) محاسبه گردد، سالیانه بطور متوسط حدود ۷ میلیون ریال برای هر دستگاه خودرو صرفه جوئی صورت گرفته است ضمن اینکه در این طرح طرفین نیز سود برده اند.

در مورد ردیف ۳-۲ و ۴-۲ تعداد ۱۵۸ نفر راننده - مکانیک و غیره در این رابطه خودرو دریافت و باز خرید شده اند که تعداد حدود ۶۰ نفر در تعاونی حمل و نقل که بر اساس ماده ۸ مصوبه هیئت محترم وزیران تشکیل شده عضو و سایرین به کارهای دیگری مشغول شده اند و شرکت نیز با تعاونی قرارداد منعقد نموده و کلیه سرویس های مورد نیاز را بصورت آژانس از آنها استفاده می نماید.

۳- آثار صرفه جوئی

باتوجه به تبصره ۱۳ قانون بودجه سال ۷۳ و اگذاری خودروها و همچنین خصوصی سازی بخش حمل و نقل و هزینه تعدیل نیروی انسانی و کم کردن هزینه ها، در این راستا از تعداد خودروهای موجود در اختیار حمل و نقل ستاد بیش از ۸۰ درصد و اگذاری شده است که آثار صرفه جوئی آنها (هزینه های مستقیم و مشهود) در سال ۱۳۷۴ بشرح ذیل مطرح می گردد:

۱-۳- حقوق و مزایا: مبالغ پرداخت شده به ۱۵۸ نفر شامل راننده، مکانیک و ... سال ۷۳ بابت حقوق و مزایا، مأموریت، غذا و غیره مبلغ ۱۴۹۶ میلیون ریال بوده است. باتوجه به باز خریدی افراد، از یک طرف این افراد دارای سرمایه ای شده اند که اگر تا پایان مدت خدمت در شرکت بودند به آن دست نمی یافتند، از طرف دیگر نیروهای موجود با آزاد شدن فعالیت شده و تلاش بیشتری از خود نشان می دهند.

باتوجه به بازخرید شدن تعداد ۱۵۸ نفر از کارکنان سیستم حمل و نقل، حقوق و مزایای پرداخت شده به آنها باتوجه به اضافات ۳۰ درصد حقوق و مزایا، مأموریت، غذا، ایاب و ذهاب و غیره پیش‌بینی شده در سال ۷۴ بطور متوسط مبلغ ۱۹۴۴ میلیون ریال صرفه‌جویی شده است.

۲-۳- هزینه سوخت تعمیرات، بیمه پیش‌بینی شده: این بخش از هزینه بشرح زیر میباشد:

۱-۲-۳- هزینه‌های سوخت: باتوجه به افزایش صددرصد سوخت در سال ۱۳۷۴ هزینه‌های صرفه‌جویی شده از این بابت مبلغ حدود ۷۳ میلیون ریال برآورد میگردد.

۲-۲-۳- هزینه‌های تعمیرات: باتوجه به افزایش ۷۰ درصد براساس میانگین افزایش قیمت‌های بانک مرکزی هزینه‌های تعمیرات مبلغ ۲۰۰ میلیون ریال برآورد میگردد.

۳-۲-۳- هزینه‌های بیمه پیش‌بینی شده: باتوجه به افزایش صددرصد هزینه‌های بیمه با حداقل تعهدات بیمه و آرم طرح ترافیک مبلغ ۱۵۰ میلیون ریال برآورد میگردد.

۳-۳- هزینه آژانس: شرکت توانیر با شرکت حمل و نقل ایجاد شده، قراردادی بصورت آژانس برای استفاده از خدمت آنها منعقد نموده که برآورد آن به مدت یکسال حدود ۶۵۰ میلیون ریال میباشد.

۴- مقایسه هزینه‌های خصوصی سازی

حال بعنوان نمونه به مقایسه هزینه‌های مستقیم و مشهود در بخش موتوروی خودروسبک قبل از خصوصی‌سازی و همچنین هزینه‌های پرداخت شده به آژانس را بررسی می‌نمائیم.

۴-۱- هزینه‌های پیش‌بینی شده برای تعداد ۶۰ نفر در سال ۷۴ بابت حقوق و مزایا، غذا و ایاب و ذهاب، مأموریت و غیره بطور متوسط مبلغ ۷۴۰ میلیون ریال.

۲-۴- هزینه‌های پیش‌بینی شده برای سوخت و تعمیرات در صورت عدم اجرای سیاست واگذاری خودروها، برای سال ۱۳۷۴ بمبلغ ۵۸ میلیون ریال بالغ میگردد.

۳-۴- هزینه بیمه ۶۰ دستگاه خودرو سواری در صورت عدم واگذاری با حداقل تعهدات به مبلغ ۶ میلیون ریال میرسید.

۴-۴- هزینه طرح ترافیک خودروهای سواری با حداقل تعهدات ۴۵ میلیون ریال برای این تعداد از خودروهای واگذاری می‌بایستی پرداخت میگردد.

۵-۴- سرمایه‌لازم استفاده شده برای این خودروها بانظر کارشناس باتوجه به گذشت بیش از ۵ سال

از عمر مفید آنها، هرکدام بطور متوسط مبلغ ۱۵ میلیون ریال جمعاً مبلغ ۹۰۰ میلیون ریال در نظر می‌گیریم که در صورت محاسبه بهره بانرخ ۲۰ درصد برای آن در سال مبلغ ۱۸۰ میلیون ریال.

باتوجه به موارد فوق‌الذکر جمع هزینه‌های صرفه‌جویی شده در اثر اجرای سیاست واگذاری خودروها به کارکنان این بخش شرکت توانیر در سال ۱۳۷۴ بمبلغ ۱۰۲۹ میلیون ریال پیش‌بینی می‌گردد (جمع ردیف‌های ۱-۴ الی ۵-۴) درقبال این صرفه‌جویی و جبران خلاء ناشی از خصوصی‌سازی بخش حمل و نقل شرکت توانیر مجبور است هر ساله مبالغی بابت این گونه سرویس‌ها پرداخت نماید، که براساس قرارداد فی‌مابین این هزینه براساس سال ۱۳۷۴ بمبلغ ۶۵۰ میلیون ریال برآورد می‌گردد که اگر با هزینه‌های صرفه‌جویی شده مقایسه گردد، سالیانه رقمی معادل ۳۷۹ میلیون ریال منافع اقتصادی به‌همراه دارد.

۵- نتیجه

در طی دوران زندگی و عمر هر شرکت و هر سازمانی از بدو تولد تا بلوغ و تکامل، مسائل و مشکلات عدیده‌ای وجود دارد و برای حل این مشکلات و بهینه‌سازی و افزایش بازدهی و کاهش هزینه‌ها و غیره باید چاره‌ای اندیشید، بدیهی است در صورتی که برای پیدا کردن راه‌حلها و انتخاب بهترین راه حل و اتخاذ تصمیم، با مطالعه عمیق و بررسی کارشناسی جامعه‌نگر، مسائل و مشکلات مورد بررسی و دقیق قرار گیرد و راه‌حلهای اساسی، نه مقطعی ارائه گردد و سپس با وضع قوانین و مقررات متناسب و سپس نظارت و کنترل که دو بال مدیریت هستند بمورد اجرا گذاشته شود، نتایج سودمندی براساس اهداف تعیین شده حاصل خواهد شد.

چنانچه در این رابطه با توجه به تبصره ۱۳ قانون بودجه سال ۱۳۷۳ در رابطه با واگذاری خودروها باتوجه به پیاده‌شدن خیلی خوب این طرح در ستاد شرکت توانیر ضمن حل یکی از مشکلات عمده شرکت، باعث کم شدن هزینه‌ها و افزایش بازدهی شده است. بررسی‌های انجام شده در این مقاله نشان می‌دهد که اجرای این سیاست سالیانه حدود ۳۸۰ میلیون ریال صرفه‌جویی اقتصادی را انیز به‌همراه داشته است که اگر سایر امتیازات جانبی رابه آن اضافه نمایم ویژگیهای مطلوب این سیاست بیشتر مشهود می‌گردد.

۶- تشکر و قدردانی

بدینوسیله از جناب آقای مهندس قدرت‌الله حیدری دبیر محترم کنفرانس بین‌المللی برق به خاطر همکاری و ترغیب اینجانب به نوشتن این مقاله و ارائه آن به کنفرانس تشکر و قدردانی مینمایم.

۷- منابع

۱- دفاتر بودجه و عملکرد مالی در سال ۱۳۷۳ - امور مالی و ذی‌حسابی شرکت توانیر و سازمان برق ایران.

۲- تصویب نامه مورخ ۱۳۷۳/۲/۱۹ هیئت محترم وزیران در مورد آئین نامه اجرائی چگونگی استفاده از خودروهای دولتی و واگذاری آنها موضوع بندهای الف، ج، ک تبصره (۱۳) قانون بودجه سال ۱۳۷۳ کل کشور.

۳- دفاتر آمار خودروهای متعلق به شرکت توانیر و سازمان برق در سال ۱۳۷۳ - امور تدارکات و خدمات اداری شرکت توانیر.

۴- دفاتر اطلاعات و آمار خودروهای واگذار شده به کارکنان شرکت توانیر و سازمان برق ایران در سال ۱۳۷۴ - امور تدارکات و خدمات اداری شرکت توانیر.